

DIANE PLESSIA (editor), *Cronica Cilienilor. Povestea unei familii boierești: 1942–1977*, București, Humanitas, 2023, 172 p.

Volumul *Cronica Cilienilor* este în multe privințe un demers recuperator și, totodată, o poartă către numeroase posibilități de cercetare bazate pe trei direcții de lucru: instalarea regimului comunist și formarea unei rezistențe împotriva acestuia, viața diplomatică și dinamica emoțiilor familiale în vremuri de restriște. O parte dintre aceste posibilități le indicăm în prezentarea de față, însă înainte de toate trebuie spuse câteva cuvinte despre familia Pleșia (Plessia în Franța). Este o familie din vechea elită, cu origini oltene, și este surprinsă în carte la nivel de trei generații prin intermediul corespondenței purtate între o parte dintre membrii săi¹. Personajele centrale în acest periplu recuperator par a fi Florica Pleșia (ce se semnează Maica) și fiul ei, Radu. Familia Pleșia are o prezență politică constantă în România Vechiului Regat. Mihai Ghițulescu amintea într-un recent volum despre rivalii politici ai familiei în Oltenia secolelor al XIX-lea – al XX-lea. Din studiul său aflăm că Grigore (1886–1976) a candidat pentru conservatori și a avut o traiectorie politică legată de Partidul Agrar, Partidul Poporului și Partidul Național Creștin². La instaurarea comunismului era un personaj cu o oarecare influență, iar fiii săi – Radu și Dan – vor fi la fel. Pe filiera diplomatică a rezistenței anticomuniste, primul va avea un rol semnificativ în organizarea ajutorului pentru românii refugiați ca membru în CAROMAN (Comitetul Român de Asistență de la Paris – Comité d'Assistance aux Roumains, 1947–1950). În timpul războiului, Radu Pleșia (1915–2015) era consilier al legației române de la Vichy, fapt care i-a permis rămânerea sa în Franța. Dan are alt parcurs decât cel diplomatic și politic, specific familiei sale – deși în 1940 era viceconsul al României la Cluj – și devine istoric genealogist. Volumul de corespondență ar putea fi citit și ca un pandant la cel al lui Neagu Djuvara despre aceeași perioadă întrucât, Radu Pleșia și Nicolae Caranfil au dat un impuls organizării Comitetului amintit. Rapoartele americane ale CIA despre reorganizarea CAROMAN în anii '50 amintesc despre rolul fiecăruia dintre ei, Pleșia fiind considerat cel ce a intermediat legăturile cu autoritățile franceze. Djuvara, în schimb, l-a privit drept „economistul grupului”, legat de coordonarea instalării „unor mari ansambluri industriale prin Lumea a Treia, din America de Sud până în Extremul Orient” și drept „acela dintre noi care dobândise cea mai frumoasă situație materială”³. Multe aspecte de istorie a diplomației pot fi regăsite în volum. Raportarea la lucrări precum *Athénée Palace* sau *Le 319. Hôtel des Ambassadeurs* arată integrarea corespondenței într-un context mai larg, al unui război ce însemna și spionaj. Volumul este mai mult despre latura familială, despre cei rămași acasă, în țara captivă regimului comunist ce devenise România.

¹ Prima generație o reprezintă Florica și Grigore Pleșia (64 ani, respectiv 66 ani), a doua este cea a fiilor Dan (33 ani) și Radu (35 ani) în timp ce ultima, ce abia se întrezărește, este a nepoților Vlad, Ion și Diane.

² Mihai Ghițulescu, *Historical Notes on the Politics of Kingship in Romania. Local Families and Political Representation in Craiova during the First Half of the Twentieth Century*, în Mihai-Bogdan Atanasiu, Tudor-Radu Tiron (editori), *At the Crossroad of Civilizations. Individuals and Families Reflected by Genealogy and Heraldry*, Konstanz, Hartung-Gorre Publishers, 2024, p. 192.

³ Neagu Djuvara, *Amintiri din pribegie (1948–1990)*, București, Humanitas, 2012, pp. 26, 27.

În anii de război există lipsuri și inconveniențe, însă terenurile agricole ale familiei de la Cilieni și Brânceni au asigurat un trai sigur și plăcut chiar dacă Maica sesizează că bucuria este pe cale de dispariție: „Așa e viața, momentele frumoase sunt rare, restul nu e decât sacrificiu, despărțire și renunțare” (p. 34). În 1942 revista mondenă *Je sais Tout de Bucarest* o surprindea, inclusiv fotografic, pe Florica Pleșia încă zâmbind, alături de alte doamne din elită, la nunta domnișoarei Ileana Lupu-Kostaky cu domnul Teddy Dinopol, desfășurată la biserica Precupeții Vechi. Printre invitați s-au numărat generalul Gerstenberg, atașat pe lângă legația Germaniei, membri ai familiilor Rosetti, Cămărășescu, Tzigara-Samurcaș, Sturdza, Ghica, Prodan, Meitani, Miclescu sau Lahovary. Alăturarea acestor nume arată posibilitățile de influență și manifestare a puterii pe care familia Pleșia le avea. În volum aflăm că familia a început să fie afectată de război din 1944 (p. 35) dar, în scrisorile sale, Florica Pleșia recunoaște că situația lor nu se compară cu cea a majorității orașenilor și chiar a țăranilor înstăriți. Pe măsură ce veniturile se termină familia Pleșia procedează asemeni tuturor: începe să vândă din bunurile rămase („Vindem, toată lumea vinde, prost și greu, e adevărat, dar vindem”, p. 94), membrii se angajează în posturi prost plătite și trăiesc din ce se poate. Astfel, memoriile reflectă cotidianul premergător instaurării regimului comunist, căruia ulterior i se adaugă noi trăsături: cenzură, urmărire și opresiune. Aflăm și cum se „simte” aplicarea unor măsuri precum: stabilizarea monetară, desființarea proprietății private, relocarea familiilor, abdicarea regelui Mihai, instaurarea unui regim de supraveghere a populației și, nu în ultimul rând, efectul închiderii unui membru al familiei.

Anul 1948 apare ca o bornă de marcare a schimbării de regim, pe care o resimte populația. Deși există speranța că Aliații îi vor ajuta pe români, consternarea la aflarea veștii abdicării regelui este începutul unei perioade de pesimism și emoții negative. Urarea de „la mulți ani!” este exclusă din conversațiile de la final de an, iar oamenii își dau seama că au dispărut siguranța și libertatea: „ne lipsesc numai siguranța și libertatea. Siguranța că nu știi dacă vei mai avea mâine, ce pozezi azi, de la casa în care locuiești, la bancă, la moșie, la haine, până la libertate...”. Acest context de trai se împletește cu un eveniment familial: Grigore Pleșia este arestat la 3 aprilie 1948, fiind acuzat că „a lucrat împotriva securității statului” (p. 87), iar soția sa este singura care-l vizitează. Corespondența Maicăi trimisă fiului Radu reflectă comunicarea și posibilitățile de ajutorare a deținuților politici: o carte poștală de 15 rânduri pe lună, trimiterea de pachete cu alimente de maximum 3 kg și folosirea zvonurilor ca instrument informațional. Timp de două luni ea nu are nici o veste și se întreabă de ce nu se mai știe nimic despre cei închiși la Aiud: „Nu e ciudat că secretul ăsta e atât de bine păstrat, mai ales pentru români, care sunt, în general, vorbăreți”? De fapt, acum se schimbă situația prin înființarea Securității (30 august 1948) și a fi vorbăreț devine atât un pericol cât și un atu: există posibilitatea de a periclita situația unui individ, de a-și face sieși rău prin dialogul cu o persoană considerată ostilă regimului, dar și de a obține beneficii din a cunoaște una. A „turna” începe să se prefigureze ca o practică obișnuită: „De acum încolo a-i turna pe ceilalți devine o datorie de stat: totul se consemnează în rapoarte care decid soarta viitoare a indivizilor. Această supraveghere reciprocă va crea un cerc vicios fără ieșire” (p. 82). În timp, fiecare imobil important își va avea „informatorul” său. De obicei o persoană cu responsabilitate și, desigur, vorbăreată. Informatorii din locuințele împărțite între cel puțin două familii în perioada comunistă sunt un subiect de cercetare ce pare încă neexplorat: cum erau selectați și răsplătiți și cât de sigure puteau fi rapoartele lor într-un timp al eschivării și al izolării generale ca reacție la violenta instaurare a regimului. Informatorii puteau fi medici ai familiei, rude, vecini, colegi sau așa-zisi prieteni.

Moartea lui Stalin va determina o relaxare a regimului ce se va reflecta și în eliberarea unor deținuți politici printre care și Grigore Pleșia (1954). Părerea soției sale că alimentele trimise nu-i rămân lui și că acele condiții din închisoare sunt precare se adevărește. Când el ajunge acasă are doar 48 kg în greutate și descoperă schimbările: spațiul lui de locuit se reduce la o cameră din fostul apartament al fiului Radu și al soției sale, Ileana Coandă. Fiul Dan doarme pe hol și în apartament mai locuiesc alte două familii (p. 117). Pe lângă excluderea socială și constanta urmărire, familia Pleșia nu mai are dreptul să meargă la Craiova și nici să se apropie de fosta moșie Cilieni „la mai mult de cincizeci de kilometri” (p. 117). Există și o altă măsură care-i avantajează: deschiderea frontierelor pentru turiștii occidentali și pentru cetățenii români ce doreau să călătorească în străinătate. Părinții întreprind, separat, călătorii de vizitare a fiului Radu la Paris în 1960 (Maica) și în 1963 (Grigore). Semnificativ este că în public nu vorbesc despre experiențele traumatice prin care au trecut. Din precauție – neștiind cine ar fi de încredere și cine un informator – și din dorința de a găsi bucurii în prezentul lor. În familie însă există discuții și o oarecare resemnare, iar Grigore Pleșia își așteaptă nepotul din Franța, pe Vlad, pentru a povesti și a face planuri de viitor împreună. Familia din Franța se va forma într-o cultură cu totul diferită și, indirect, se întrevide că Radu Pleșia își pierde treptat speranța de a regăsi în România o parte din ceea ce cunoscuse înainte de război. Fratele Dan fusese mai realist și, deși își invidia puțin fratele pentru șansa de a fi liber, își găsisese propriul refugiu mental în mijlocul evenimentelor.

Distanțarea de politică și aplecarea spre genealogie a lui Dan Pleșia (1913–1997) poate fi explicată prin înrudirea cu autorul amintirilor despre București, Emanoil Hagi-Moscu. Fiul lui Dan, cercetătorul Ștefan Pleșia, își amintea că bunicul său, Emanoil Hagi-Moscu, „a fost un martor îndurerat și neputincios al unui proces progresiv de ștergere a urmelor trecutului, declanșat pe considerente ideologice în anii '50” și că „în casa sa, se perindau pentru ore întregi de discuții și schimburi de păreri câțiva dintre cei mai înzestrați și inimoși istorici mai vârstnici sau mai tineri, specialiști ai trecutului bucureștean și ai vechilor familii românești (subiect desigur subversiv la acea epocă!)”⁴. Interesant pentru istoria instituțională este faptul că în 1970 Emanoil Hagi-Moscu a fost ales „membru fondator al noii Comisii de heraldică, genealogie și sigilografie înființată pe lângă Institutul de Istorie «Nicolae Iorga» din București, continuându-și activitatea de istoric”⁵.

Astfel, chiar dacă Grigore Pleșia, tatăl, își critica fiul, pe Dan, că este prea preocupat de genealogie și nu își găsește o meserie bănoasă, de fapt acesta făcea – într-o altă formă – același lucru ca și fratele său, Radu: contribuia la salvarea unei lumi pe cale de dispariție. Dacă Radu Pleșia îi ajuta pe refugiații din Europa și pe românii rămași captivi în regimul comunist, Dan conserva memoria unei elite despre care era interzis a se mai vorbi. Dintr-un pesimism pentru viitor, Dan Pleșia alesese calea socrului său: să reziste cenzurii și suferințelor cauzate de regim păstrând vie amintirea familiilor boierești de altădată și sprijinind o dezvoltare a culturii istorice.

Volume recuperatorii de acest tip credem că vor mai apărea și fiecare va spune povestea unică a unei alte experiențe familiale afectate de schimbările de regim, fapt sesizat și de editoarea Diane Plessia. Ele se pot constitui în surse cu valoare educațională pentru generațiile ce vin.

Nicoleta Roman

⁴ Ștefan Pleșia, *In Memoriam*, în Emanoil Hagi-Mosco, *București. Amintirile unui oraș. Ziduri vechi. Ființe dispărute*, ediție îngrijită de Ștefan Pleșia, Dan Pleșia și Mihai Sorin Rădulescu, Cuvânt înainte de Paul Cernovodeanu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995, p. 7.

⁵ Ștefan Pleșia, *Notă biografică*, în Emanoil Hagi-Mosco, *Bucureștii*, p. 9.